ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 97, Ekim 2019, s. 178-190

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36962>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
10.09.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2019

Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN

Mustafa Kemal Üniversitesi, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı
abdurrahmaneren@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin GEÇEN

İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü
fahrettin.gecen@inonu.edu.tr

Uzman Derman ÇALIŞ

DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARDA GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ ÜZERİNE YAPILAN BİR ÇALIŞMA¹

Öz

Özel eğitimde amaç bireyde var olan potansiyeli geliştirip; bağımsız bir birey olmasına yardımcı olarak onu topluma kazandırmaktır. Görsel sanatlar uygulamaları özel gereksinimli bireylere pek çok bilgi, beceri ve deneyim katarken gündelik hayatlarını kolaylaştırmaktır. Başarı duygusunu tadan birey, kendini gerçekleştirdiği için sosyal yaşama uyum sağlamaya başlayıp; mutlu, özgüvenli ve cesaretli olur. Bu araştırma; Down Sendromlu çocukların görsel sanatlar uygulamalarından en üst düzeyde yararlanmaları ve görsel sanatlar eğitiminin gelişimlerdeki önemini ortaya çıkarmakta amaçlanmıştır. 2019 yılında Hatay ilinde bulunan Umut Damla-ları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde yer alan 12-18 yaş aralığındaki 8 Down sendromlu çocuğa 4 ay boyunca uygulanan görsel sanatlar çalışmaları ile

¹ Bu Makale 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü "Görsel Sanatlar Uygulamalarının Otistik Ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimlerine Etkileri" İsimli Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezinden yararlanılarak üretilmiştir.

onların gelişimlerine katkısı araştırılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Resimlerin analizinde ise betimsel analiz metodu uygulanmıştır. Gözlem, görüşme ve uygulamaya dayalı bir araştırma yapılmıştır. Sonuçta görsel sanatlar etkinlikleri çocuklara beceri kazandırırken onları motive etmektedir. Görsel sanatlar eğitim çocuklarda sabır, el becerisi gibi yetileri de arttırdığı verilerine ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Down Sendromu, Görsel Sanatlar, Sanat Eğitimi, Özel Eğitim

STUDY ON VISUAL ARTS EDUCATION IN CHILDREN WITH DOWN SYNDROME

Abstract

The purpose of special education is to develop the potential of the individual and to help him become an independent individual. Visual arts applications provide individuals with special needs with a lot of knowledge, skills and experience while facilitating their daily lives. The individual who tastes the sense of success starts to adapt to social life because he realizes himself and becomes happy, self-confident and courageous. This research is intended to help children with Down syndrome benefit from visual arts practices at the highest level and to reveal the importance of visual arts education in their development. In 2019, 8 children with Down syndrome in the 12-18 age range in the Umut drops special education and Rehabilitation Center in Hatay province were investigated for 4 months and their contribution to their development was investigated through visual arts studies. Qualitative research method was used in this research. The method of descriptive analysis was applied in the analysis of the pictures. Research based on observation, interview and practice has been conducted. As a result, visual arts activities give children skills while motivating them. Visual arts education in children, such as patience and dexterity, also increases the data has been reached.

Keywords: Down Syndrome, Visual Arts, Art Education, Special Education

1.GİRİŞ

Toplumlar kendi bünyesinde sağlıklı bireyler yetiştirme gereksinimini her zaman duymaktadır. Her toplum kendi bünyesinde sahip olduğu sağlıklı bireyler dışında çeşitli olumsuz nedenlerden ötürü engelli diye tabir edilen bireylere de ister istemez sahip olmak zorunda kalmaktadırlar. Toplumlar bazen de normal bireylerden daha üstün nitelikli bireylere sahip olmaktadır. Bu türden bireylerin topluma kazanımı ve eğitimi normal bireylerden farklı olmaktadır. Bu tür bireylere özel eğitim verilmekte ve bireyleri kazanım amaçlanmaktadır. Her birey yaşamayı ve yaşamdan payına düşeni almayı hak eder. Ülkelerin kendi bünyelerinde yer alan engelli bireylere yada özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere, sahip çıkmaları ve gerekli sağlık, sosyal, eğitim olanaklarını gücü nisbetinde sunmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda engelli bireylerin eğitim süreçlerini sağlıklı yürütebilmeleri için gerekli okul, program ve diğer ihtiyaçların güç nisbetinde karşılanması gerekmektedir. Engelli bireylerin eğitiminde her alanın kendine özgün katkısı vardır. Görsel sanatlar eğitimi de katkıda bulunan önemli derslerden bir tanesidir. Bireylerin gelişimleri ve eğitimlerini bütünüyle tamamlamalarında görsel sanatlar dersi önemlidir. Beğeni düzeyinin artması ile yaratıcılığın ve hayal gücünün geliştirilmesi, bilgi ve beceri kaza-

nabilme, bireysel ve grup halinde çalışabilme, sorumluluk ve verilen görevleri yerine getirebilme, özgüven duygusunu kendinde hissetme görsel sanatlar eğitimiyle çocuklara ve gençlere kazandırılacak önemli özelliklerdir. Sanat bireylerin duygu ve düşüncelerine hitap etmektedir. Bu yönüyle birebir engelli birey dünyasına hitap edebilme şansı bulmaktadır. Çeşitli eğitim kurumlarında örgün yada yaygın hangi kurum olursa olsun sanat eğitiminin engelli bireylerin gelişiminde katkıda bulunacağı aşıkardır. Görsel sanatlar eğitimi aracılığıyla eğitim gören birey kendini özgürce ifade edip özgüven kazanmakta ve gelişimini özgürce sağlamakta yol alabilmektedir. Sanat Eğitimi salt elle değil bireyin bütün vücut uzuvlarını, kalbini, aklını harekete geçiren ve dinamik tutan bir çalışma alanıdır. Birey kas hareketlerinde bulunduğu gibi aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik tutumlar içerisinde de bulunmaktadır.

Görsel sanatlar etkinlikleri, bireyin iç dünyasını yansıtmada ve yaratıcılığının gelişiminde önemli bir araç olduğu için Down Sendromlu çocukların eğitiminde sanatsal faaliyetlere sıkça yer verilmelidir. Öğrencilerin yetişmesinde eğitim programları oluşturulurken sanat etkinliklerine yer verilip önemsenmesi onların duygusal açıdan rahatlamalarını, kendilerini resim yoluyla ifade etme becerilerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda görsel sanatlar aracılığı ile özel eğitim gereksinimi duyan çocukların, psikomotor becerilerinin ve görsel algılarının gelişimini olumlu yönde etkilediği, zihinsel yeterliliklerle sosyalleşmelerinin arttığı gözlemlenmiştir.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın temel amacı; görsel sanatlar uygulamalarının DS’li 12-18 yaş aralığındaki öğrenciler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma ile DS’li çocukların kendilerini ifade etmelerine imkân sunarak, yapılan sanatsal faaliyetler sonucunda öğrencilerde görülen kazanımları, sanat eğitiminin gerekliliği, yeterliliği ve kazandırdıkları ile ilgili bulgulara ulaşmak hedeflenmektedir. Ayrıca 12-18 yaş aralığı özel eğitime ihtiyaç duyan bu çocuklarda görsel sanatlar faaliyetlerinin sonuçlarının ne düzeyde olduğunu tespit ederek eğitimcilere, ailelere, öğrencilere ve bu konuda araştırma içerisinde olan araştırmacılara katkı sağlamak önem arz etmektedir.

3. Down Sendromlu Çocukların Genel Özellikleri

“Down Sendromu oldukça sık rastlanan ve birçok bulguların bir arada görüldüğü genetik kökenli doğumsal bir kromozom bozukluğu olarak bilinmekte ve dünyadaki bütün ülkelerde farklı ekonomik ve sosyal yapıdaki toplumlarda görülebilmektedir” (Turan; 2002).

“Tüm genetik kodumuzu oluşturan her hücremizde bulunan 23 çift kromozomdam 21.sinin 2 yerine 3 adet olması Down Sendromu’na neden oluyor. Bu ekstra 21. kromozomun varlığının sebep olduğu doz fazlası fiziksel farklılıklara, zeka geriliğine, doğumsal kalp hastalığına ve hormonal değişikliklere neden oluyor” (<https://hthayat.haberturk.com/saglik/cocuk-hastaliklari/haber/654491-down-sendromu-nedir>).

“Gözler çekik ve dar olan bu gruba giren çocukların; göz kasları zayıf olduğundan dolayı doğuştan göz problemlerine rastlandığı bilinmektedir. Down Sendromlu çocuklarda zayıf ve bulanık görme söz konusudur. Zayıf görme benzer nesneleri ayırt etmeyi güçleştirir. Çocukların bebek ve ayıyı, top elma, portakal ve domatesi, kedi ve köpeğin resimlerini görünce karıştırdıklarına tanık olunmuştur. Oldukça sevimli neşeli cana yakın tavırları ile tanınırlar. Aynı zamanda inatçıdırlar (Turan; 2002)”.

“Down Sendromlu çocuklarda zihinsel gelişim hızı normal çocuklardan daha yavaş olmaktadır. Konuşma gelişimi genellikle diğer becerilerden daha yavaş gelişir. Her çocukta zekâ düzeyi farklıdır” (Yıldırım Sarı, 2001:8). Bu çocukların topluma uyumlu birer birey olabilmeleri için onların eğitiminin yadsınamayacak bir önemi vardır. Doğru ve profesyonel bir eğitim ile yaşamlarını kaliteli bir şekilde sürdüren birçok Down Sendromlu birey bulunmaktadır. Bireysel eğitim programları ve kaynaştırma eğitimiyle bazı öz bakım becerileri kazanabilmektedirler. İlerleyen yaşlarda evlerinde yaşayabilir, güvenilir iş yerlerinde çalışabilir ve evlenebilirler. Bu durumun gerçekleşebilmesi için düzenli ve disiplinli bir eğitim programı ve bol tekrar önemli faktörlerdir. Eskiden okuyamaz bile denilen bu bireyler artık lise, hatta üniversite bitirebilmekte, ikinci bir dil öğrenebilmekte, çalışabilmekte, bağımsız veya yarı bağımsız hayatlar sürebilmektedirler.

4. Yöntem

Bu araştırmada hem nitel hem de nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Resimlerin analizinde ise betimsel analiz metodu uygulanmıştır. Gözlem, görüşme ve uygulamaya dayalı bir araştırma yapılmıştır. Öğrenci uygulamalarında kaç öğrencinin tek başına kaç öğrencinin sözel yada fiziksel yardım alarak, kaç öğrencinin ise yapamadığı sayısal verileri araştırmanın nicel boyutunu oluşturmaktadır. Elde edilen sayısal verilere göre öğrencilerin uygulamaları yapabilme boyutunu ortaya çıkartılıp sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan uygulama görsellerinin tamamı Down Sendromlu araştırma kapsamındaki öğrenciler tarafından yapılmış, araştırmada görsel öge olarak kullanılmıştır.

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2018/2019 eğitim öğretim yılında Hatay ili Antakya ilçesinde Milli Eğitime bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim gören Down Sendromlu çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, Hatay Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezine devam eden 12-18 yaş aralığındaki 8 Down Sendromlu çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada, rehabilitasyon merkezine en az 5 yıl önce gelmeye başlayan ve görsel sanatlar uygulamalarına katılan Down Sendromlu çocuklar tercih edilmiştir.

4.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamına giren rehabilitasyon merkezinin belirlenmesinden sonra Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan araştırma iznine dayanarak rehabilitasyon merkezi ile çalışılmaya başlanmıştır.

Uygulama ve gözlem yapılacak Down Sendromlu çocukların velilerinden uygulamalara katılabilmeleri için izin dilekçesi alınmıştır. İzin dilekçesinde çocukların görüntüsünün ve kimlik bilgilerinin bu çalışmada ve başka çalışmalarda kullanılmayacağı belirtilmiştir. Veri toplama aşamasında her çocuğa yapılacak her etkinlik için malzemeler hazır edilmiş belirli bir program dâhilinde hazırlanan etkinlikler Down Sendromlu çocuklara uygulanmıştır. Öğrencilere uygulamalar basitten zora gidilerek yaptırılmıştır. Eğer bir öğrenci uygulamayı kendi başına yapamaz ise sözel yardım yapılmış, sözel yardıma rağmen uygulamayı yine yapamazsa yada zorlarsa fiziksel yardım yapılmıştır.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2018/2019 eğitim öğretim yılında Hatay'ın Antakya ilçesinde Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde öğrenim gören 12-18 yaş aralığındaki 8 Down Sendromlu çocuk ile sınırlıdır.

5. Down Sendromlu Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliği

“Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı öğrenciyi kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedefler. Ayrıca sanat sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçları da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konu olarak görülmektedir” (Artut, 2006:111).

Down Sendromlu çocukların hayal gücünü geliştirecek, yaratıcılığını destekleyecek kendilerini ifade edecek serbest resim etkinlikleri uygulandığında çocukların ifade edemediklerini kâğıda renklerle ve biçimlerle döktüğü görülmüştür. Çocuklar duygu ve düşüncelerini, yaşadıkları olaylara karşı tepkilerini, hayallerini konuşarak ifade etmekten zorlanmaları gibi nedenlerden ötürü görsel sanatlar eğitimi onların gelişim ve ifadeleri için önem arz etmektedir. Çünkü çocuklar kendilerini çizgi, boya ve şekille ifade etmekte çok fazla güçlük çekmezler.

“Resim eğitimi çocuklarda, zihinsel işleyiş, yeti ve yaratıcılığın gelişmesi ile yakından ilgilidir. Duyu ve duyumları temel alan biliş süreci, duyumların işleyişini geliştirmek ve yönlendirmek için olumlu uyaranlara ihtiyaç duyar. Fiziksel yeterlilikte gelişim nasıl sürece bağlı ise ve uyaranlarca etkileşim davranışına dönüştürülebiliyorsa, zihinsel gelişimde etkileyici uyaranlara ihtiyaç duyar. Bu kavramların gelişimine resim eğitimi uyarıcı olarak katılır ve ayrıca çocuğun kendine özgü düşünce ve anlama tarzıyla algılayıp öğrendiği dünyayı resimleriyle dışavurma olanağını görsel sanatlar eğitimi neticesinde bulur”(Aksu, 2011). Görsel sanatlar etkinlikleri Down Sendromlu bireylere beceri kazandırırken onları aynı zamanda motive etmektedir. Bu etkinlikler onlara çok sayıda kazanım sağlar. Yeterli zaman, uygun malzemeler ve eğlenceli etkinliklerle çocukların ifade gücü gelişebilmektedir. Etkinliklerde çocuğun zekâ yaşı, gelişimi, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Sanat eğitimi ve görsel sanatlar uygulamalarıyla öğrenci kendini gerçekleştirir. Engelli öğrenci, yaptığı uygulama ile başarıdan kaynaklanan ben yapıyorum, ben başarıyorum duygusu ile özgüven kazanıp ruhen sağlıklı bir birey haline dönüşür (Geçen, 2015: 184). Sosyal çevreye uyum sanatsal faaliyetlerle başlar. Görsel sanatlar faaliyetleri sonucunda birey kendini ifade etmeyi öğrenerek toplum içinde bir yer edinir. Engelli birey sosyal hayata uyum sağlamakta zorlanmaz. Bu etkinlikler sonucu aile bütçesine de katkıda bulunabilir.

Yaşamın temel akademik bilgileri olan sayı, renk ve davranışsal bazı kazanımlar olan dikkat, görsel dikkat, görsel sıralı dikkat gibi beceriler yine sanat etkinlikleriyle de kazanılır. Akademik kazanımlardan matematik becerilerinin ve yazma becerilerinin temeli bu sayede atılır. Örneğin yuvarlama, yoğurma çalışmaları sayesinde kalem tutma becerileri gelişir. Kavram öğretirken de görsel sanatlar materyellerinden faydalanılır. Renk kavramı, geometrik şekiller öğretimi, büyük küçük uzun kısa kavramları öğretilirken görsel sanatlar dersinden destek alınır ve bilişsel gelişime katkıda bulunulur. Soyut ve somut kavramlar daha çabuk öğrenilir. Bekleme, sabretme ile basit ev ödevleri ile sorumluluk alma becerisi gelişir. Fiziksel gelişimde el göz koordinasyonu desteğiyle psikomotor becerilerinin gelişimine; paylaşım, işbirliği, sözel iletişim gibi becerilerin desteklenmesiyle sosyal gelişim alanına fayda sağlanır. Duygu ve düşüncelerini

ifade edebilme, özgüven, öz saygı, başarıma duygusu ile duygusal gelişim alanına faydalı olunur. Çocuğun kendini rahat ifade ettiği bir ortamda tüm bu gelişimleri göstermiş olması, görsel sanatlar eğitiminin Down Sendromlu çocuklarda gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Down Sendromlu çocuklar inatçılığıyla tanınır. İstemediği bir şeyi yapmayan, bir işi yapabilecek düzeyde de olsa sırf istemediği için başkasına yaptırma isteği gösteren çocuklara görsel sanatlar eğitimi; sorumluluk, disiplin, paylaşma gibi davranışlar kazandırır.

“Büyük kas motor becerileri olarak adlandırılan beceriler, aynı zamanda kaba motor beceriler veya geniş kasların kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, salınım, dönme, yuvarlanma, zıplama, denge gibi hareketler üzerindeki kontrolü anlatmak içindir. Küçük kas motor gelişimi ise ince devinimsel hareketler olarak adlandırılmaktadır. Eli ve ayağı kullanma becerilerini kapsar. Tutma, kavrama, yazma, yırtma, çizme, yapıştırma, kesme gibi beceriler örnek olarak gösterilebilir” (MEGEP,2007: 3-4). İnsan hayatını kolaylaştıran bu beceriler aynı zamanda temel beceriler olup insanlarla ilişki kurmada da etkin rol almaktadır. Kazanılan psikomotor beceriler kişiden kişiye farklılıklar gösterebildiği gibi tüm bireyler için yaşamı sürdürebilme adına gerekli beceriler olup normal gelişim gösteren tüm bireylerde olması beklenmektedir.

6. Down Sendromlu Çocuklara Uygulanan Görsel Sanatlar Faaliyetleri

Görsel sanatlar uygulamalarından psikomotor becerileri geliştirdiği bilinen el sanatları çalışmalarına ağırlık verilmiş ebru, vitray, dokuma, nakış, ahşap yakma, dekoratif süs eşyası yapımı, takı, rölyef etkinlikleri uygulanmıştır. Her etkinlik öncesi malzemeler çocuklara tanıtılmış ve ürünü göstermek amacıyla etkinlikler önce öğretmenler tarafından yapılmıştır. Her görsel sanatlar uygulamasında çocuğun yapabileceği en alt basamaktan başlanmış, etkinlikler için kendi bünyesinde basamak sırası tespit edilerek beceri sağlandıkça yapabileceği bir üst basamağa geçilmiştir. Etkinliklerle ilgili bir tablo oluşturulmuş; tabloda etkinliğin adı, engel grubu, yaş düzeyi, etkinlikte kullanılacak malzemeler, yapılışı, yapılan etkinliklerin fotoğrafları ve etkinlikte hedeflenen kazanımlar tablo içerisinde belirtilmiştir. Çocuğun etkinliği yapamadığı görülmesi takdirde önce sözel yardım yapılmış fakat hala çocuk yapamıyorsa fiziksel yardım yapılmıştır.

6.1. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Ebru Çalışmaları

Resim 1

DS'li Engelli (13 Yaş)

Resim 2

DS'li Engelli (16 Yaş)

Malzemeler: Ebru boyaları, kitre, biz takımı, tekne, at kılı fırçalar, ebru kağıdı, tarak

Etkinliğin Yapılışı: Etkinliğe başlamadan bir hafta önce kitre yapılması gerekmektedir. Kitre ebru sanatının en önemli malzemesidir. Beş litrelik su şişesinin içine belirli oranda kitre ve su eklenir. Bir hafta boyunca çalkalanıp belirli bir kıvama gelmesi sağlanır. Tekneye dökülür, teknede baloncğun olmaması gerekir. Kitrenin ve teknenin hazırlanması öğretmen tarafından yapılır. Uygulamaya başlandığında öğrencinin istediği renk ile çalışmaya başlanır. Böylece öğrenci motivasyonu sağlanır. Eğer öğrenci boyayı dağıtabilecekse boyalar öğrencilere fırça yardımı ile damlatılır. Eğer öğrenci boyayı damlatmakta güçlük çekiyorsa öğretmen sözel ve fiziksel yardım yapar. 'Biz'' kullanarak öğrencinin istediği şekil veya deseni vermesi istenir. Şekil oluştuktan sonra teknedeki kâğıda alınma işlemi öğretmen yardımıyla olmalıdır. Sonrasında kâğıt toz almayacak bir alanda kurumaya bırakılır. Tamamen hayal gücüne bağlı bu çalışmada da bütün çalışmalarda olduğu gibi el göz koordinasyonu sağlamak amaçlanmıştır. Öğrenci bu çalışmaları yaparken estetik haz elde eder. Uygulama öğrencide sosyalleşme ve başarıdan dolayı özgüveni oluşturur. Kuruyan ebru kâğıdının üzerine röprodüksiyon çalışmaları öğretmen tarafından çizilir ve üzerinden öğrenci keçeli kalemle geçer. Etkinlikler çerçevesinde duvar süsü olarak kullanılabilir. Aynı zamanda etkinlikten kitap ayracı da yapılabilir.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, renk bilgisini edinmesi, rastlantı sonucu ürün elde edebilmesi, sosyalleşebilmesi gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 5'i tek başına ebru dalgalarını oluşturmuş diğer 3'ü sözel yada fiziksel yardım almıştır.

6.2. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Vitray Çalışması

Resim 3

DS'li Engelli (18Yaş)

Malzemeler: Vitray Boyaları, Kalın Kenarları Yuvarlatılmış Cam, Fırça, Koli Bandı, Basit Röprodüksiyon örnekleri, Alüminyum Folyo, Kontur Kalem

Etkinliğin Yapılışı: Önceden hazırlanmış Röprodüksiyon örneği kopya edilmek amacıyla öğretmen tarafından camın arkasına bantla dikkatlice yapıştırılıp kaymaması içinde masaya koli bandıyla yapıştırılıp sabitlenir. Yapabilirler öğrenciler yapamazsalar öğretmen tarafından

fırça ile kontur kalem ile kontürler cama çizilir. Öğrencilere yönlendirme yolu yada kendilerine bırakarak iç kısımları istenilen renge vitray boyası ile boyanıp kurumaya bırakılır. Boyanın kuruma işlemi tamamlandıktan sonra camın arka kısmına arka fon olması için alüminyum folyo yerleştirilir. Sonrasında ise öğretmen tarafından çerçeveye alınır.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, renk bilgisini edinmesi, rastlantı sonucu ürün elde edebilmesi, sosyalleşebilmesi, kurallara uyabilmesi gibi kazanımlar edinir

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 4'ü tek başına kopya vitrayı yapabilmiş diğer 4'ü sözel yada fiziksel yardım almıştır.

6.3. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Dokuma Çalışmaları

Resim 4

DS'li Engelli(16 Yaş)

Resim 5

DS'li Engelli (18 Yaş)

Malzemeler: Yün, çuvaldız (iğne), makrome, kasnak, tarak

Etkinliğin Yapılışı: Önce öğretmen yardımıyla kasnak makrome ipiyle kurulur ve sonrasında çuvaldız yün ip geçirilip bir alttan bir üstten olmak üzere sırayla dokuma yapılır. Dokuma yaparken tarakla ipler yukarı doğru sıkıştırılmalıdır yoksa gevşeme olur. Bu işlemde öğrencilere sözel yada fiziksel yardım yapılabilmektedir. Kasnağın tamamı bitirilir ve sonrasında öğrencilere çıkartılır. Öğrencinin talebi ve becerisi göz önünde bulundurularak yastık veya çanta yaptırılabilir. Dokumaların birleşmesinden çanta yada paspas yaptırılabilir.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, renk bilgisini edinmesi, kurallara uyabilmesi ve dikkat motivasyonunun sağlanması gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 3'ü tek başına kopya vitrayı yapabilmiş diğer 4'ü sözel yada fiziksel yardım almış 1'i hiç yapamamıştır.

6.4. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Nakış Çalışmaları

Resim 6

DS'li Engelli (14 Yaş)

Resim 7

DS'li Engelli (17 Yaş)

Malzemeler: Kumaş, kasnak, iğne, kurdele

Etkinliğin Yapılışı: Öğretmen tarafından kumaş kasnağa yerleştirilir. Ardından öğretmen yada çizimi yapabilecek öğrenci kurşun kalemle istenilen motifleri çizer. Sözel ya da fiziksel yardımla yada kendi başına öğrenci kurdeleyi iğneye geçirip alt kısımdan yukarı doğru dikiş hareketleri ile motifleri tamamlar. Sonrasında kasnaktan kumaş öğretmen ya da öğrenciler tarafından çıkarılır, istenilen bir alanda kullanılır.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, renk bilgisini edinmesi kurallara uyabilmesi ve dikkat motivasyonunun sağlanması gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 4'ü tek başına nakış çalışmasını yapabilmiş diğer 4'ü sözel yada fiziksel yardım almıştır.

6.5. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Ahşap Yakma Etkinliği

Resim 8

DS Engelli (18 Yaş)

Malzemeler: Ahşap yakma makinası, vernik, fırça, karbon kağıt, ahşap

Etkinliğin Yapılışı: İstenilen şekil karbon kâğıdı ile öğretmen tarafından ahşaba çizilir. Ardından yakma makinası ile öğrencinin tahtanın üzerinden geçerek yakması istenir. Bu işlemi yaparken gerekirse öğrencilere fiziksel ya da sözel yardım yapılır. Yakma işlemi öğrenci tarafından etkinlik tamamlandıktan sonra fırça yardımıyla verniklenir. Vernikleme bittikten sonra öğretmen tarafından hazır çerçeve ile çerçeveletilip duvar süsü elde edilmiş olunur. Bu çalışma tehlikeli olduğundan öğretmen yardımıyla yapılmalı ve güvenlik önlemleri sağlanmalıdır.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşmesi, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, üç algısının gelişmesi, renk bilgisini edinmesi, kurallara uyması ve dikkat motivasyonunun sağlanması gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 2'si tek başına ahşap yakma çalışmasını yapabilmış diğer 4'ü sözel yada fiziksel yardım almış 2'si ise yapamamıştır.

6.6. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Dekoratif Süs Eşyası Yapımı

Resim 9

DS'li Engelli (17 Yaş)

Malzemeler: Eski tabak, şişe, kavanoz gibi isteğe bağlı dekor malzemeleri, akrilik boya, fırça, çiçek motif şablonları

Etkinliğin Yapılışı: Öğrenciler tarafından Eski tabak, şişe, kavanoz, tepsi v.b. malzemeler seçilir. Öğrencinin isteğine uygun renkler belirlenir. Zemin önce beyaza boyanır ve ardından çiçek motif şablonu öğretmen tarafından kalemle çizilir. Çizilen şablonun içini öğrenciler istedikleri renkleri sürerek uygulalar. Sünger fırça ya da normal suluboya fırçasıyla istediği gibi uygular. Eğer sünger fırça kullanılacaksa geniş alanlara sürülmelidir. Aksi takdirde sınır aşılır ve renkler birbirine girer. Uygulamada öğretmen gerektiği yerde sözlü ve fiziki yardımda bulunabilir. Boya kuruduktan sonra istendiği takdirde çalışma dekore edilecek malzemelerle süslenir.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşmesi, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, üç algısının gelişmesi, sınırlı alan bilgisi edinmesi, renk bil-

gisini edinmesi, kurallara uyabilmesi ve dikkat motivasyonunun sağlanması gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 6'sı hemen hemen tek başına ahşap dekoratif süs yapma çalışmasını yapabilmiş diğer 2'si sözel yada fiziksel yardım almıştır.

6.7. Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Takı Çalışmaları

Resim 10

Resim 11

DS'li Engelliler (12-18 Yaş)

Malzemeler: Misina ip, boncuklar, uçsuz etamin iğnesi, tığ, taç, düğme, yapıştırıcı v.b.

Etkinliğin Yapılışı: İş öğretmen tarafından tıgla kurulur ve kurulum bittikten sonar sıraya bantla yapıştırılır. Öğrencinin örüntüyü bozmadan elleriyle ipi sağdan soldan alarak işi ilerletmesi istenir. Gerekli olduğu takdirde öğretmen tarafından fiziksel ve sözel yardım yapılır. İp bağlandıktan sonar isteğe bağlı püsküller takılabilir. Püsküllerde öğrencilerin parmağına ip sararak öğretmen tarafından yapılır. Bu etkinlikte taç, çeşitli kolyeler, bileklikler, halhallar, kemerler yapılmaktadır.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşmesi, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, üç boyut algısının gelişmesi, örüntü oluşturmaya öğrenme, renk bilgisini edinmesi, kurallara uyabilmesi ve dikkat motivasyonunun sağlanması gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 5'si tek başına takı çalışmasını yapabilmiş diğer 3'ü sözel yada fiziksel yardım almıştır.

6.8 Rehabilitasyon Merkezinde Yapılan Rölyef Çalışması

Resim 12

DS'li Engelli (15Yaş)

Malzemeler: Alüminyum folyo, desen, ucu yuvarlatılmış kalem, silikon, mukavva

Etkinliğin Yapılışı: Önce desen öğretmen yardımıyla alüminyum folyoya bantla yapıştırılmalı ve folyonun altına tek kat olacak şekilde bant konulmalıdır. Folyonun üzerine resim konulmalı ve öğretmen tarafından öğrencilere göstererek resmin çizgileri üzerinden yuvarlak uçlu kalemle geçilerek kopyasının folyoya çıkması sağlanır. Öğrenciler uygulamanın nasıl yapılacağını anladıktan sonra öğretmen onlara yaptırmalıdır. Tüm işlemler için öğrenci yapamadığı takdirde sözel yada fiziksel yardım öğretmen tarafından yapılmalıdır. Sonrasında resim folyodan ayrılır ve folyonun arkası çevrilir. Yuvarlak uçlu kalemle kabartılması sağlanır. Kabartma işlemi bittikten sonra çukurlar silikonla doldurulur ve donması beklenir. Bu işlem yapılırken öğretmen öğrencilerin silikon tabancasından ötürü yanmamaları için çok dikkatli olmalıdır. İşlemi biten folyoya mukavvaya yapıştırılır ve duvar süsü olarak kullanılır hale getirilir. Bu etkinlik öğretmenle beraber grup çalışması şeklinde de yürütülebilir.

Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar: Öğrenci bu uygulamalarla el göz koordinasyonunu pekiştirmesi, estetik algısının oluşması, küçük kaslarının gelişmesi yoluyla ince motor gelişimine katkıda bulunulması, grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşmesi, özgüven kazanması, ritim duygusunun gelişmesi, üç boyut algısının gelişmesi, örüntü oluşturmaya öğrenme, renk bilgisini edinmesi, kurallara uyabilmesi ve dikkat motivasyonunun sağlanması gibi kazanımlar edinir.

Uygulamayı yapan öğrencilerde uygulama sonuçları: 8 Down'lu öğrenciden 5'si tek başına rölyef çalışmasını yapabilmiş diğer 3'ü sözel yada fiziksel yardım almıştır.

SONUÇLAR

Öğrencilere yaptırılan 8 uygulamanın hemen hepsinde öğrencilerin yarısından fazlasının tek başına geriye kalanların hemen hemen hepsinin ise fiziksel ve sözel yardımla yapabildiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu sonuçlar ile Down Sendromlu bireylerin görsel sanatlar uygulamalarını gerekli eğitim ve tedbirle yapabildikleri ve görsel sanatlarının kendilerine kazanımlar sağladığı sonucuna erişilmiştir.

Görsel sanatlar etkinlikleri çocuklara beceri kazandırırken onları motive etmektedir. Renksiz hoşuna gitmeyecek oyuna dönüştürülmemiş bir etkinlikte çocuk ne için yaptığını bilmediğinden o etkinliği terk etmek istemektedir. Boyama, kesme, yoğurma, boncuk takma vb. faaliyetlerden çocuk motive olurken aynı zamanda el becerisi de gelişmektedir. İnce motor be-

cerilerinin gelişmesi hayatındaki her şeye etki etmektedir. Kalem tutmak, düğme iliklemek, yemek yiyecek için kaşık çatal kullanmak, bardak tutabilmek çorap giyebilmek eliyle gözüyle koordine ettiği her şeyde ince motor beceriler devreye girmektedir. Bu çocuklarda sorun kaslarda değil sorun el göz koordinasyonunu sağlayamayıp, koordine edememektir. Birçok engelli birey zihinsel engelin yanında fiziksel engeli de sahiptir. Bu tür etkinliklerle çocuk zamanla el göz koordinasyonundaki yetersizlikleri giderip ince motor becerilerini geliştirmektedir.

Dekoratif süs eşyası çalışmalarında obje boyama, alçı kalıpla hediye eşya etkinliği Down Sendromlu çocuklara uygulanmış; bu etkinlikleri yardım almadan, çevreyi kirletmeden yapabildikleri gözlenmiştir.

Uygulanan takı çalışmalarında ortaya çıkan ürünün uzun yıllar yapılan etkinlikler sonucu oluştuğunu özel eğitim öğretmenleri belirtmiştir. Bunun sonucunda misina ipine küçük delikli boncukları geçirebilmek ciddi bir süreç sonucunda oluşmuştur diyebiliriz.

Görsel sanatlar etkinlikleri ile Down Sendromlu çocuklara beceri kazandırırken onları aynı zamanda motive ettiği, yeterli zaman, uygun malzemeler ve eğlenceli etkinliklerle çocukların ifade gücünün gelişebildiği görülmüştür.

Uygulanan görsel sanatlar faaliyetleri sonucunda Down Sendromlu çocukların süreç içerisinde; el göz koordinasyonunun pekiştiğini, küçük kasları geliştirip, ince motor gelişimine katkıda bulunduğunu (bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır), beceri gelişimi sağladığını, sınırlı alan kullanmayı öğrendiğini, renk bilgisinin geliştiğini dikkat ve konsantrasyon sağladığını, hayal gücünün geliştiğini, estetik beğenilerinin oluştuğunu, özgüven kazandığını, sosyalleşmelerine yardımcı olduğunu, modelleme becerisinin geliştiğini, küçük el kaslarının geliştiğini, grup çalışması ile iş birliği öğrendiğini, sosyalleşmelerine yardımcı olduğunu, ritim duygusunun geliştiğini, tümevarım algısının oluştuğunu, artık malzemelerden yararlanmayı öğrendiğini, örüntü oluşturmayı öğrendiğini, alt ve üst kavramı oluştuğunu, kurallı çalışmayı öğrendiğini görmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Aksu, Müge, (2011), Zihinsel Engelli Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Motor Beceri Gelişimine Katkısı. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa
- Artut, Kazım, (2006), Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Geçen, Fahrettin, (2015), Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Eğitsel Gelişimleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), (2007), Özel Eğitim ve Önemi, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Turan, Ayşegül, (2002), Sevgi Dili Konuşan Çocuklar, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Yıldırım Sarı, Hatice, (2001), Down Sendromlu Çocuğu Olan Ailelere Yönelik Bir Durum Çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

<https://hthayat.haberturk.com/saglik/cocuk-hastaliklari/haber/654491-down-sendromu-nedir>